



Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP

BACHELOROPPGAVE

Studieprogram: BBDBAC

Høst 2022

Forfatter: Camilla Lovise Eriksen

Kandidatnummer: 6011

Tittel: HYSJ! Vi snakker ikke under måltidet!

Fag:
Ledelse/Barns Utvikling, lek og læring

Hoved-begreper i oppgaven :
Moral, Normer, Regler, Sanksjoner, Medvirkning, Samspillsmønster, Atmosfære,
paradigmeskifte, Barnesyn

Camilla Lovise Eriksen

Stavanger 03.01.2023

Forord

Denne bacheloroppgaven er utarbeidet i forbindelse med barnehagelærerutdanningen ved universitetet i Stavanger. Det har blitt forsket på regler, normer og sanksjoner som forekommer i barnehagen og hvilken betydning disse faktorene kan ha for samspill med barn. Det å skrive en bachelor oppgave viste seg til å være mer omfattende en hva jeg så for meg, samtidig som det var en lærerik opplevelse. Det har vært interessant å lærerikt å fordype seg inn på et tema jeg ønsket mer kunnskaper om.

Jeg ønsker og takke min veileder Kari Rosnes Hansen, som har gitt meg gode konstruktive tilbakemeldinger og motivasjon til å ikke gi opp, men ha tro på meg selv i denne prosessen. Du har vært tilgjengelig og gitt meg raske tilbakemeldinger, dette med et godt humør. Jeg vil også takke informantene som ga mye av seg selv under intervju, og barnehagen som tok meg imot da jeg ønsket å observere, takk for at dere lot meg få et innblikk i barnehagehverdagen.

Sist, men ikke minst så ønsker jeg å benytte anledningen til å takke min fantastiske mann og datter, som i alle år har vært en gode støttespillere under utdanningen. Takk for alt dere har gjort for meg i forbindelse med mine studier.

Sammendrag

Gjennom kvalitative intervjuer og observasjoner av barnehageansatte har det i denne bacheloroppgaven blitt forsket på følgende problemstilling; «Hvordan møter ansatte barns brudd på normer i barnehagen, og i hvilken grad kan dette begrense barns mulighet for medvirkning?». Funn har vist til hvordan profesjonsutøvere korrigerer barn ved bruk av sanksjoner for å erverve barn kunnskaper om moral. Det har også blitt vist til funn om at forekomsten av sanksjoner var hyppigst under overgangssituasjoner og andre situasjoner hvor de ansatte hadde hverdagslige rutiner som skulle utføres. Her kunne barns medvirkning bli oversett. Til tross for at tidligere forskning viser til at barn i barnehagealder ikke har utviklet en moralsk forståelse, viser videre forskning også til at dette ikke kan understrekes. Det paradoksale i dette tilfellet er at forskning også viser til at moralsk forståelse henger sammen med forståelse av normer. Funn fra innsamlede datamaterialet viser til en hverdag preget av mye normer og regler som kan være utfordrende for barn, samtidig som profesjonsutøvere i barnehagen har flere retningslinjer og føringer, som påpeker hvordan man skal utføre arbeid med barn. Forskningen viser også til hvordan barn motsetter seg ulike normer av forskjellige årsaker,

Denne forskningen konkluderer at voksne kan møte barn som subjekt i situasjoner der utveksling av beskjeder forekommer, det er også gjort motstridende funn som viser til strenge sanksjoner hvor barns medvirkning kan svekkes.

Normer og regler er nødvendige i barnehagen. Likevel viser funn til at det forekommer urimelige sanksjoner mot barn som bryter med normene.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	5
1.1 Aktualisering av tema.....	5
1.2 Barnehagens styringsdokumenter.....	5
1.3 Problemstilling og forskningsspørsmål.....	6
1.4 Oppgavens oppbygging.....	6
2.0 Teori	7
2.1 Regler og normer i barnehagen.....	7
2.1.1 Sanksjoner og moral.....	7
2.1.2 Behaviorismen i lys av utvikling av moral.....	8
2.2 Pedagogisk atmosfære og barnesyn.....	8
2.2.0 Paradigmeskiftet.....	8
2.2.1 Pedagogiske atmosfærer i lys av barnesyn og medvirkning	9
2.2.2 Samspillende atmosfære.....	10
2.2.3 Ustabile atmosfære.....	10
3.0 Metode	11
3.1 Valg av metode.....	11
3.2 Informanter og rekruttering.....	12
3.3 Datainnsamling.....	13
3.4 Metodiske og forskningsetiske refleksjoner	14
3.4.1 Informantens rett til selvbestemmelse og autonomi.....	14
3.4.2 Forskerens plikt til å respektere informantens privatliv	14
3.4.3 Forskerens ansvar for å unngå skade.....	15
3.5 Feilkilder.....	15
3.6 Gjennomføring og analysering av empirisk funn.....	16
4.0 Analyse	16
4.1 Regler og normer som fremtrer i barnehagen og ansattes erfaring med dette.....	16
4.2 Medvirkning, Barnesyn og voksnes konflikthåndtering	18
5.0 Drøfting	21
5.1 Sanksjoner, regler og normer som kommer til uttrykk i barnehagen	21
5.2 Når barn bryter med reglene og normene.....	23
5.3 Barnehagelærerens forståelse av barns utvikling av moral	25
6.0 Konklusjon	27
7.0 Litteraturliste	29
8.0 Vedlegg	31
Informasjon om oppgaven.....	31
Samtykkeerklæring	35
Spørsmål til Intervju.....	36

1.0 Innledning

1.1 Aktualisering av tema

I dette forskningsarbeidet presenteres det forskning relatert til regler og normer som forekommer i barnehagen. Da jeg skulle velge tema var det viktig å finne noe jeg ønsket å få bredere kunnskap om. Barnehagebarn møter et mangfold av regler og normer i barnehagen, som barn skal internalisere og forstå. Bakgrunn for valg av tema var et ønske om å få et bedre innblikk i hvordan regler og normer kan begrense, eller påvirke samspillet mellom barn og voksne i barnehagehverdagen, som er et viktig punkt i min oppgave. Etter flere praksiser gjennom barnehagelærerstudiet har jeg vært vitne til ulike tilnærminger voksne har hatt til barn med tanke på formidling av regler og forventninger til oppførsel. Jeg har observert hvordan barns brudd på normer i noen tilfeller kan føre til at voksne bruker straff for å korrigere uønsket adferd. Dette er et tema jeg erfarer som lite omtalt i profesjonen, derfor mener jeg at min problemstilling både er relevant og interessant, fordi den kan bidra til økt kunnskap på området

Det vil i oppgaven bli presentert til hvordan regler og normer som forekommer i barnehagen, bidrar til sanksjoner som profesjonsutøvere anvender for å korrigere barns adferd. Et annet viktig punkt i denne oppgaven er barns ivaretagelse og medvirkning under utføring av sanksjoner, og hvordan dette kan påvirke samspillet mellom barn og ansatte.

1.2 Barnehagens styringsdokumenter

Da det kommer til hvordan arbeid i profesjonen skal utføres, er det flere lover og regler ansatte i barnehagen skal forholde seg til. Dette er styringsdokument som understreker hvordan personalet skal arbeide med barn for å blant annet sikre barns rett til medvirkning. Barnehageloven (2005) sier at barna har rett til medvirkning, hvor det skal bli foretatt adekvate tilpasninger, sett ut fra barnets alder (barnehageloven, 2005, §1). Barnehagens mest brukte styringsdokument er Rammeplanen (2017), som legger føringer for hvordan

barnehagen spesifikk skal arbeide ut fra de ulike lovene og kunnskapsområdene. Dette for å blant annet sikre barns rett til medvirkning (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 17). Da regler og normer er så styrende og fremtredende i barnehagen undrer jeg meg over om det er plass til barns mulighet og deltakelse for medvirkning, og hvordan personalet inntoner seg mot barna ved formidlingen av regler.

1.3 Problemstilling og forskningsspørsmål

Problemstilling i denne oppgaven for å belyse tema er «*Hvordan møter ansatte barns brudd på normer i barnehagen, og i hvilken grad kan dette begrense barns mulighet for medvirkning?*».

Tre forskningsspørsmål er tatt i bruk, med formål i å vise til funn fra observasjoner og intervjuer, slik at forskningen har vært preget av rammer som gjør det lettere å begrense oppgaven.

- «*Hvilken betydning kan ulike samspill og relasjoner ha for barn i barnehagen?*»
- «*Hvordan forholder barnehagepersonalet seg til regelbrudd og normbrudd hos barn?*»
- «*Hvilken grad kan dette begrense barns mulighet for medvirkning?*»

1.3 Sentrale begreper

I dette forskningsprosjektet er fokuset på påfølgende begreper: Regler, normer, paradigmeskiftet, barnesyn, atmosfærer og medvirkning. Begrepene blir beskrevet ytterligere under teorikapittelet.

1.4 Oppgavens oppbygging

I denne oppgaven forekommer det seks kapitler; innledning, teori, metode, analyse, drøfting og konklusjon. I innledning har jeg beskrevet problemstilling og hvorfor den er relevant for denne oppgaven. Under teorikapittelet presenteres teorier og tidligere forskning som er relevant for problemstillingen som presenteres. Metodekapittelet redegjør for hvordan valg av metoder har forekommet, og på hvilken måte forskningen ledet frem

til empiriske funn fra informanter. Disse funnene blir videre presenter under analyse kapittelet, hvor funn fra informantene presenteres ytterligere, sammen med mine tolkninger. Under drøftings kapittelet blir empiriske funn diskutert opp mot teori og forskning som tidligere er blitt gjort rede for. Avslutningsvis konkluderes det videre til funn denne forskningen har resultert i, i lys av styringsdokumenter som barnehagen skal forholde seg til.

2.0 Teori

I dette kapittelet vil det teoretiske grunnlaget baseres på funn av data, som ble bevisstgjort under analysering av råmaterialet. Dette er relevante funn for å kunne svare på problemstillingen i denne oppgaven. Her vil det først vises til ulike begrepsavklaringer, som vil bli videre drøftet under overskrift drøfting og konklusjon. Videre vil det bli redegjort for ulike teori knyttet til ulike samspillende atmosfærer, sosiokulturelt lærings syn, moral, regler og normer.

2.1 Regler og normer i barnehagen

Normer og regler går ofte hånd i hånd, det som skiller dem mest at regler ofte er henholdt til lover og retningslinjer. Imsen (1998, s. 327) beskriver normer som regler for hvordan vi skal opptre. På samme måte beskriver Tjora (2022) begrepet normer ved å si «*en norm er en regel som sier noe om forventet oppførsel*» (Tjora, 2022). Regler derimot baseres på noe man skal følge, dette kan være en retningslinje eller en bestemmelse (SNL, 2022).

Skreland (2019, s.13) forsket på regler i barnehagen som forløper i relasjoner og samhandlinger mellom mennesker. Skreland (2019) beskriver barnehagehverdagen som mangfoldig da det kommer til bruk av regler og normer. Videre uttrykker hun at regler og normer som blir brukt i barnehagen er bevisste, men at det også finnes ubevisst bruk av regler og normer. Hun trekker også frem at regler i barnehagen ligger i funn og verdier, som profesjonsutøveren ser som nødvendige for å legge rammer for hverdagen (s.13).

2.1.1 Sanksjoner og moral

Skreland (2019, s. 161) benevner begrepet sanksjoner, her hevder hun at regler kan styrkes og håndheves av sanksjonene. Sanksjoner i barnehagen kan være barn som blir irettesatt, men også fysisk fjernet fra aktiviteter som for eksempel samlingsstund. Dette beskriver Skreland (2019, s. 161) som en fysisk måte å håndheve reglene i barnehagen på. Videre skriver Johansson (2002, s. 220) i sin forskning at sanksjoner har blitt et verktøy for pedagoger i form av moralsk utvikling. Johansson (2019, s.220) konkluderer videre i sine funn at pedagoger har ulik forståelse og praksis da det kommer til barn og deres lære for moralforståelse. Hun mener de moralske verdiene som er viktig for barn fort kan bli oversett av pedagoger, selv om pedagogene har som læringsutbytte å hjelpe barn i ulike etiske situasjoner som oppstår.

2.1.2 Behaviorismen i lys av utvikling av moral

Johansson (2002, s. 220)) viser til behaviorismen om hvordan barn kognitivt internaliserer moral i sosiale normer, da barn lærer av kulturen de befinner seg i. Ifølge et behavioristisk ståsted blir det antatt at barn som fødes til verden, møter verden med en uskrevet tavle – såkalt «*tabula rasa*» (Imsen, 1998, s. 30). Knyttet til dette læringssynet menes det at barn fødes med reflekser, og at egenskapene som erverves stammer fra kunnskaper og erfaringer som har blitt tillært (Imsen, 1998, s. 30). Fra et behavioristisk perspektiv menes det at barn reagerer på ytre stimuli, som responderer i en respons hos barna. Her er målet å forsterke ønsket adferd og straffe uønsket adferd (Imsen, 1998, s.30-32). Eva Johansson (2019) viser til hvordan pedagoger bruker straff og belønning i barnehagen som stammer fra et behavioristisk ståsted. Johansson (2019) trekker også inn Piagets (1960) kognitive atferdsteori knyttet til kognitiv utvikling av moral. Piaget (1960), mente ifølge Johansson (2019) at barn skulle vise forståelse og lydighet for å være god i samfunnet, og at barn skulle læres til moral forståelse da dette ikke var medfødt (1960, referert i Johansson, 2019, s.218).

2.2 Pedagogisk atmosfære og barnesyn

2.2.0 Paradigmeskiftet

Samfunnet er i stadig utvikling, flere barn går i barnehage, derfor har det blitt stilt mer krav og forventninger til barnehagesektoren, som har ført til endring i pedagogikken og

utviklingspsykologien (Drugli et al., 2014 s.13). Det mest sentrale har vært barnesynet. Læringsutbytte fra tidligere år har bestått av tradisjonell utviklingspsykologi. Barn ble betraktet som uselvstendige individ, også kalt *human becomings*, ut fra dette synet ble alle barna kategorisert ut fra samme forutsetninger, som et objekt (Drugli et al, 2014 s.15). Moderne utviklingspsykologi har ført til endring i barnesynet, dette har i det moderne samfunnet hatt betydning for læringsmål og læringsutbytte.

Drugli et al. (2014, s.13-16) viser til nye utviklingen har ført til at barn skal bli sett, hørt og møtt som subjekt også kalt for *human beings*. Med dette begrepet menes det at barn skal bli sett på som selvstendige individ, som skal delta i egen utvikling ut fra deres egne forutsetninger. I den moderne psykologien handler paradigmeskiftet med andre ord om å kunne se barn medvirkende subjekter, hvor også deres ytringer er av betydning (Drugli et al., 2014 s.13-16). Johansson (2017, s.57) viser til ulike komponenter hun mener kjennetegner voksne som ser barn som subjekt. Her beskrives barns rett til å velge – ut fra de voksnes struktur. Johansson (2017, s. 57-68) skriver også at barna skal få delta, med fokus på egne forutsetninger og hvor barnas beste alltid er tatt i betraktning, hvor voksne inkluderer barna og ikke prater over hodet til barna.

2.2.1 Pedagogiske atmosfærer i lys av barnesyn og medvirkning

Når vi kommer inn i et rom kan man sannsynligvis kjenne og føle på stemningen som er i rommet. Johansson (2017, s.24) mener barna også kan kjenne atmosfærene de befinner seg i. Johansson (2017) forklarer at barn også er medskapende i atmosfærer, ikke bare deltakere. Hun skriver også at «atmosfærer kan oppleves som hemmende, begrensende og iblant som utviklende og interessante» (Johansson, 2017, s.24).

Ut fra et voksent perspektiv i samspill med barna, er det i denne oppgaven tatt utgangspunkt i den pedagogiske atmosfæren i barnehageprofesjonen. Dette med utgangspunkt i barns medvirkning. Samspill i denne sammenheng handler om voksnes invitasjon til kommunikasjon og ulike væremåter i forhold til inntoning, men også tilstedeværelse og engasjement i samspillet med barna (Johansson, 2017, s.24-25). Med utgangspunkt i grad av den voksnes engasjement, viser Johansson (2017) til sin studie av ulike atmosfærer, pedagogisk atmosfærer. Hvor hun har delt funnene sine opp i tre

varierte atmosfærer som kan komme til uttrykk. Disse kalles for *samspillende atmosfære*, *Ustabil atmosfære* og *kontrollerende atmosfære*. (Johansson, 2017, s.24-25).

Bae (2009, s. 10) på sin side trekker inn funn fra tidligere studier som viser til hvor viktig gode samspillsmetoder er, for å sikre rom for barnas medvirkning i barnehagehverdagen. I denne oppgaven blir det lagt vekt på samspillende atmosfære og ustabil atmosfære i forhold til barns medvirkning derfor vil det gjøres rede for dem her.

2.2.2 Samspillende atmosfære

Samspillende atmosfære er hvor voksne er til stede for barna, de opptrer lyttende, lekne og tar del i barnas hverdag. Samspillsmønstre kjennetegnes også som en atmosfære som har en «avslappet holdning til grenseoverskridelser» (Johansson, 2017, s.25).

Bae (2009, s. 14) mener at samspillet er avhengig av to parter, hvor barn har rett til å medvirke dialogen som subjekter. Hun anvender begrepet romslige samspillsmønstre som et uttrykk for et dynamisk spill mellom barn og voksne. Johanssons (2017, s.58) viser til fire komponenter som kjennetegner et barnesyn som ser barn som medmennesker, hvor barna har en rett til å medvirke i sin hverdag. Her kreves det voksne som går ut fra barns forutsetninger, der de respekterer barns vilje, samtidig skal barn få være seg selv og de voksne skal gi barna kontroll (Johansson, 2017, s.58-65).

2.2.3 Ustabile atmosfære

Den ustabile atmosfæren kjennetegnes ved turtakende voksne som kan ha «både nærhet (...) og en viss emosjonell avstand i samspillet» (Johansson, 2017, s.33). I profesjonen kan denne atmosfæren gjenkjennes ved voksne som ikke alltid ser og forstår barna eller deres oppmerksomhetsmarkører (Bae, 2009, s.15). I enkelt tilfeller kan det også være barn som blir oversett hvor de verken blir sett eller hørt når de henvender seg til voksne. Bae (2009, s. 22) uttrykker i sin forskning et samspillsmønstre som hun kaller for trange samspillsmønstre. Her nevner hun barn som kan bli non-verbale, hvor barna kan uttrykke ubehag, som kan synliggjøres ved at barna tar lite kontakt og blir mer introverte i det sosiale. Det er lite turtaking mellom voksen-barn samspillet. Johansson (2017) sier også noe om hvordan denne atmosfæren kan forandre seg i stressede situasjoner til *tilkjempet ro*, hvor det er en atmosfære som innehar en *behersket stemning* som bærer preg av affekt og konflikt (Johansson, 2017, s.33).

3.0 Metode

Ifølge Dalland (2021, s.53) handler metode om et hjelpemiddel som brukes til å persipere problemløsningen, slik at man kan komme fram til ny kunnskap. Det handler også om hvordan bruk av ulike metoder stiller intellektuelle krav til forskeren, slik at det må foretas pålitelige avgjørelser og systematisk tenkning. Med andre ord kreves det en metode i forskning for å kunne finne frem til problemstillinger, derfor er det også ulike metodiske fremgangsmåter man kan anvende. I denne delen vil jeg utdype hvilken metode jeg har valgt under mitt forskningsprosjekt. Jeg vil også gjør rede for prosessen for selve forskningsarbeidet, valg av informanter og ulike forskningsetiske utfordringer som har oppstått i prosessen.

3.1 Valg av metode

Metoden jeg har valgt i dette forskningsarbeidet mener jeg kan besvare oppgavens problemstilling på best mulig måte (Dalland, 2021, s.53).

I dette forskningsarbeid valgte jeg å bruke en kvalitativ forskningsmetode med intervju og observasjon, hvor to barnehager var involvert. Dette kalles ifølge Dalland (2021, s. 101) for metodetriangulering. Begrepet brukes når man anvender mer enn én bestemt type for innhenting av data, og er et faguttrykk for å gjøre rede for mer en kun en metode. Dalland (2021, s.101) beskriver videre hvordan intervju og observasjon henger sammen, samtidig som det også uttrykkes at hvis observasjon og intervju blir «brukt på en bevisst måte kan altså disse metodene utfylle hverandre» (Dalland, 2021, s. 101). Dette er noe jeg fikk god erfaring med i mitt forskningsarbeid. Hvor jeg oppdaget empiriske funn til valgt problemstilling ved hjelp av metodetriangulering. Med kvalitativ forskningsmetode menes det en forskningsmetode som «tar sikte på å fange opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle.» (Dalland, 2021, s.54). Denne forskningsmetoden kan også bidra til å forstå samfunnet man lever i. Denne metoden har fokus på hvordan samfunnet fungerer både når det kommer til enkelt individ, men også i større eller mindre grupper.

Ifølge Christoffersen & Johannesen (2012, s.62) er observasjon et godt verktøy i et forskningsarbeid. Her får forskeren mulighet til å observere en gitt situasjon som gir direkte tilgang til forskningens problemstilling. Christoffersen & Johannesen (2012, s.63) skriver videre om hvor viktig det er å velge riktig felt til observasjonen som skal foregå, dette for å sikre at observasjonen er forutsigbar nok til å kunne besvare problemstilling. I denne oppgaven ble det derfor avgjort å observere overgangen fra lek til ryddetid. Dette foregikk på stor barns avdeling med barn som var 3-6 år. Her var det store muligheter for å få gode funn til valgt problemstilling. Christoffersen & Johannesen (2012) mener at en direkte observasjon gir mer tilgang til data, dette på grunn av at forskeren er til stede som et fenomen, ved både sanser og mottakere som har en betydning for analyse av observasjonene (s.62). Dette innebærer at en må ut i forskerfeltet hvor man observerer ulike fenomen på en fenomenologisk måte, ved at man er til stede og pålogget med sansene (s.62). Dette krever at den som observerer klarer og holde seg fokusert hvor en behersker sansene som er i bruk (Dalland, 2021, s101)

3.2 Informanter og rekruttering

I prosessen med å rekruttere informanter ble ulike barnehager først kontaktet via e-post. Her ble det presentert metode, innhold og problemstilling etterfulgt med ønske om intervju og observasjon. Ved svar fra institusjoner ble telefonmøter med utfyllende informasjon gitt. Det ble foretatt et homogent utvalg av informanter, fordi jeg ønsket ulike arbeidsbeskrivelser, avdelinger og alderstrinn, men likevel personer som arbeidet direkte med barn. Et homogent utvalg innebærer ifølge Christoffersen & Johannesen (2012, s.50) deltakere som er fra samme subkultur. Ved å ha et variert utvalg av informanter kunne jeg få mer data, noe som ville ha mest betydning for innholdet til dette forskningsarbeidet. Det ble gjennomført intervju av tre informanter i den ene barnehagen og én observasjon i en annen barnehage, hvor to informanter ble observert.

3.2.1 Presentasjon av informantene.

Her er det valgt å gi informantene fiktive navn som A, B, C, D, E. Det er også et bevisst valg å kalle informantene med bokstaver, for å anonymisere informantene ytterligere.

Informant A - Utdannet barn og ungdomsarbeider. Arbeider som pedagogisk medarbeider. Personen hadde flere års erfaring innenfor yrket.

Informant B - Utdannet barnehagelærer og arbeider som pedagogisk leder på småbarns avdeling, hadde flere års erfaring innenfor yrket.

Informant C - Utdannet barn og ungdomsarbeider, hadde flere års erfaring fra barnehageyrket.

Informant D – Observasjon - Utdannet førskolelærer, hadde flere års erfaring innenfor yrket. Personen arbeidet på avdelingen som pedagogisk leder.

Informant E – Observasjon - Utdannet Barn og ungdomsarbeider, hadde flere års erfaring innenfor yrket.

3.3 Datainnsamling

All forskning krever data, her refereres det til data som et synonym for dokumentasjon. Dette er informasjon som kreves i forskningsarbeid hvor man skal lete etter svar. Data til denne oppgaven har blitt gjort ved kvalitative undersøkelser, likevel kan data finnes i flere former som blant annet dokumenter (Christoffersen & Johannesen, 2012, s18). Det ble foretatt en beslutning om møte forberedt hvor jeg som aktør i forkant av datainnsamling har vært bevisst lover og regler som skal bli tatt hensyn til. Ifølge Dalland (2021, s.58) finnes det bestemte regler innenfor innhenting av data, disse reglene finner sted for å kvalitetssikre arbeid slik at det blir et valid innhold som presenteres. Dataen som innhentes skal også bli presentert på riktig måte for å ikke påvirke resultater man ønsker å formidle. I kvalitativ forskningsmetode skriver Dalland (2021, s. 58) at reliabilitet og validitet begreper som stiller kriterium i et godt forskningsarbeid. Reliabilitet innebærer ifølge ham om resultatene er av gyldige og konsistente funn. Mens validitet handler om hvor vidt empiriske funn stemmer med resultatene som presenteres i forskningsarbeidet. Han bruker disse begrepene opp mot pålitelighet i forhold til hvorvidt en kan stole på et arbeid som blir presentert. Det er derfor viktig å opptre profesjonelt i et forskningsarbeid hvor funn som blir presentert bærer preg av reliabilitet og validitet (Dalland, 2021, s.58). Med andre ord skal man opptre nøytral ved innhenting av data, hvor det ikke vises fordommer da dette kan forhindre resultatet av dataene som innhentes. All innsamlede data må analyseres og tolkes før man kan komme frem til resultater. Dette innebærer at en må sette seg ned å se på dataen man har før man lager oppsummeringer (Christoffersen & Johannesen, 2012, s.19). I denne oppgaven innebar det å analysere dataen og finne likheter og ulikheter.

3.4 Metodiske og forskningsetiske refleksjoner

Gjennom forskningsarbeidet er det essensielt med tidlig oppstart av forskningsetiske refleksjoner. Det skal kontinuerlig under prosessen reflekteres, og tas riktige avgjørelser i henhold til informantenes ivaretagelse og data. Forskere har et stort ansvar for informantenes ivaretagelse under forskningsarbeid, det er derfor grunnleggende for forskere å ha forståelse av deres makt og taushetsplikt. Christoffersen og Johannessen (2012, s.41) presenterer tre ulike retningslinjer som bør tas hensyn til å bli nøye gjennomtenkt i et forskningsarbeid. Disse retningslinjene er utarbeidet av den nasjonale forskningsetiske komité med initialene NESH som forkortning. Jeg vil gjøre rede for retningslinjene og hvordan jeg arbeidet ut ifra disse.

3.4.1 Informantens rett til selvbestemmelse og autonomi

Det første punktet er "*informantens rett til selvbestemmelse og autonomi*" (Christoffersen & Johannesen (2012) s. 41). Informantene skal selv kunne bestemme om de ønsker å delta hvor det skal foregå et frivillig samtykke, hvor informanten kjenner sine rettigheter og kan trekke sin deltakelse i prosessen, også i etterkant. For meg var det viktig å gi informantene tilstrekkelig informasjon i forkant. Med dette fikk informantene mulighet til å bestemme om de ønsket å ta del i dette, med visshet i hvilke retningslinjer som lå til grunn for arbeidet. Målet var at intervjuene og observasjonen skulle være betydningsfull for begge parter. Det var viktig at informantene forstod hvilke intensjoner som lå til grunn for forskningsarbeidet, på den måten kunne de foreta en autonom avgjørelse for deltakelse. (Christoffersen & Johannesen (2012) s. 41).

3.4.2 Forskerens plikt til å respektere informantens privatliv

Det andre punktet kalles "*forskerens plikt til å respektere informantens privatliv*" (Christoffersen & Johannesen, 2012, s. 41-42). Informantene skal behandles med respekt og imøtekommes med ydmykhet og fordomsfri holdning. Informanten skal selv bestemme

om de ønsker å dele informasjon de besitter. Deres informasjon og tolkning av samfunnet er deres, de skal selv bestemme, vurdere om forskeren er profesjonell og respektfull der informasjonen blir ivaretatt og behandlet med konfidensialitet. Dersom en møter informanten med dårlige holdninger, kan dette skape følelser som tvil (Christoffersen & Johannesen, 2012, s. 41-42). Tvil kan resultere i at informanter blir usikre på forskerens konfidensialitet og informasjonens ivaretagelse. Da informantene på forhånd fikk observasjon og intervjuguiden, ble informantene opplyst om mitt ansvar knyttet til ivaretagelse av konfidensielle data. Alle informantene fikk gjennomgang av kontrakten muntlig før intervjuet, for å utelukke eventuelle uklarheter hos informantene.

3.4.3 Forskerens ansvar for å unngå skade

Det tredje punktet kalles “forskerens ansvar for å unngå skade” (Christoffersen & Johannesen, 2012, s. 41-42). Med bakgrunn i dette punktet må det vurderes om dataene som er samlet inn kan sette følsomme reaksjoner hos informantene ved at enn diskuterer sensitiv informasjon i forskningsarbeidet, dette kan åpne opp for sårbarhet som kan være utfordrende for informanten og komme seg ut av (Christoffersen & Johannesen, 2012, s. 41-42).

3.5 Feilkilder

Gjennom intervjuer og observasjon er det mulighet for at feilkilder forekommer. Feilkilder innebærer at det kan forekomme misforståelser eller feiltolkninger i observasjon og kommunikasjonsprosessen (Dalland, 2021, s.63). Det ene intervjuet fikk jeg erfaring med en informant som i noen tilfeller misforstod spørsmålene som ble stilt. Informanten kunne svare på andre ting enn hva som ble spurt noe som kunne indikere at spørsmålene kunne bli feil oppfattet, som videre kunne føre til redusert pålitelighet (Dalland, 2021, s.63). Under observasjon møtte jeg barn som var nysgjerrige, hvor de stilte spørsmål til hva jeg gjorde. Da fokuset gikk bort fra observasjonen var det en mulighet for at jeg mistet data. Dette da det forekom en ytre distraksjon hvor jeg ble uoppmerksom på observasjonen noe som kan lede til sviktet konsentrasjon. Dette kan også ha betydning for tolkning av resultatet til transkriberingen i etterkant (Dalland, 2021, s. 63). En annen mulig feilkilde kunne være at dette forskningsarbeidet ikke skal tolkes som et fasitsvar, da det kun har blitt forsket i to ulike barnehager gjennom intervju og observasjon. Dette har foregått i to ulike

barnehager, derfor er det viktig å ikke anse forskningen i denne oppgaven som et fasitsvar til hva som er stereotypisk i alle barnehager.

3.6 Gjennomføring og analysering av empirisk funn

Analyse har vært til hjelp til å forske på hvilken informasjon informantene besitter (Dalland, 2021, s.94). Det har videre i analyseringen blitt gjort tolkninger for å gjøre en mer nøyaktig undersøkelse for å finne fellestrekk fra intervjuene og observasjon. Analysen startet allerede under utarbeiding av intervju og observasjons guide, hvor intensjonen var å få svar til problemstillingen. Det ble utført transkribering under intervju og løpende protokoll under observasjon. Videre ble informasjonen transkribert og tematisert hvor funnene kom frem (Dalland, 2021, s.94-99).

4.0 Analyse

Funnene til denne oppgaven kom frem under analyse av empirien, i etterkant av intervju og observasjon. Det er derfor avgjort at funn blir presentert som overskrifter i dette kapitlet. Utvalg av empiriske funn er nøye valgt for å kunne svare på problemstillingen som oppgaven presenterer; «hvordan møter barnehageansatte barns brudd på normer, og i hvilken betydning har dette for barns medvirkning?». Da forskningen er basert på intervju og observasjon vil det først presenteres funn i de ulike intervjuene før observasjonen til hvert funn blir presentert.

4.1 Regler og normer som fremtrer i barnehagen og ansattes erfaring med dette.

Da informantene fikk spørsmål om hva de syntes om regler og normer ble det gjort funn på like meninger under analysen. Flere av informantene uttrykket lignende normer og regler som kom til uttrykk i barnehagehverdagen. Dette var regler og normer som barnehagedagen er avhengig av, som var basert på barnas egen sikkerhet som har til oppgave å sørge for at barna befinner seg i trygge omgivelser. De fleste informantene var positive til regler og normer i barnehagen, men informant B uttrykket motstridende meninger hvor personen ytret følgende;

“jeg mener det er alt for mye regler i barnehagen i forhold til læringsutbytte til barna, det er viktig at barna selv får oppleve rett og galt, samtidig som de får kjennskap til ulike følelser til det de selv gjør rett eller galt. Vi skal veilede barna, det kan bli litt vanskelig dersom vi har for mye regler og normer, da blir jo det en begrensning”. - Informant B

Informant A - Da informanten skulle svare på hvilke regler de brukte på avdelingen var det blant annet at “barna har ikke lov til å leke med voksen stolene på avdelingen, de skal heller ikke skrike inne”. Informant A la trykk på at det skulle være orden og struktur på avdelingen, og at barna ikke hadde lov til å flytte på leker til andre lekesoner, da kunne det bli lite orden i lekene samtidig som lekene kunne gå tapt. Det ble også sagt at man må ha ulike regler på avdelingen for å lære barna til å forstå og ha respekt for lekene og dens verdi. *Informant A* - forteller også om en observasjon fra en annen avdeling som hadde til regel at man ikke skal prate når man spiser. Dette var noe informanten hadde observert fra en annen avdeling, samtidig som informanten ikke visste hvorfor det var slik på den avdelingen, men det var noe informanten hadde undret seg over. Informanten fortalte også at det kunne være på grunn av stress og lite bemanning.

Informant B - forteller at det ikke er så mye regler på avdelingen, men at de har noen i forbindelse med relasjoner og skikk. Informant B nevnte at;

“vi har ikke så mye regler på avdelingen, barna får ta i bruk det de føler for hvis leken tilsier det, de får til og med lov til å leke på bordet noen ganger. Vi lar barna trosse noen av grensene dersom det ikke er en fare for dem eller omgivelsene”. - Informant B

Informanten sa også “dersom barna bryter regler og normer i barnehagen, møter vi barna med alternativer for hva de kan gjøre slik at de får være med på å bestemme”. Informanten forteller også om en observasjon som personen var vitne til, hvor det ofte var et barn som kunne bli tatt ut fra samling mot barnets vilje, videre reflekterte informanten på hvorfor dette skjedde i praksis.

Informant C - Informerer om flere regler på avdelingen “Vi har regler som at vi ikke skal springe inne. Vi må vaske hendene før vi spiser”. Informanten forteller også om voksne som lager egne regler til ulike barn på avdelingen hvor vedkommende sier “noen får lov til å gjøre mer enn andre, det kommer an på om de er snille eller ikke”

Informanten legger også til at “vi må ha regler på avdelingen og at barn liker regler og trenger det i hverdagen”.

Informanten sier videre at det er;

“nødvendig med regler, ikke bare for barna sin del, men også de voksne. Jeg merker godt når en voksen har en dårlig dag, da kan den voksne gjerne være strengere og mer konsekvent med barna, da enn er lite tolerant i forhold til støynivået til leken og konfliktene barna har”. - Informant C

Informant C sier at hun synes det er greit med regler, men at det kan være litt tungt med alle reglene som er på avdelingen, spesielt når noen voksne lager egne regler.

Informant D og E - Observasjonen var i overgangssituasjon fra lek-ryddetid. På avdelingen ble det observert andre normer og regler som kunne skille seg mer ut i forhold til funn og data fra intervjuene. Barna fikk servert huskereglene som “husker du? Vi skal som regel alltid passe på oss selv”, “du må hjelpe Rød med å rydde, alle skal rydde til vi er ferdige, selv om vi har ryddet mye”. Det ble også observert regler for hvordan lekene skulle ryddes og organiseres. Her skulle lekene ryddes etter materiale og kategori. Barna skulle helst ikke gå ut fra konstruksjonsrommet før det var organisert og ryddig, da de hadde deltatt i leken som foregikk. Det ble også observert at de voksne tok del i ryddingen, og veiledet barna der det var nødvendig.

4.2 Medvirkning, Barnesyn og voksnes konflikthåndtering

Et av spørsmålene informantene fikk for å sette ting litt på spissen var “hvordan møter personalet barn som motsetter seg reglene/normene og utfordrer disse?”. Her hadde informantene ulike tanker, noen hadde observert autoritære voksne som ifølge dem, kunne forskjellsbehandle barna, eller voksne som var strenge og tydelige i sin henvendelse til barna, dersom barn hadde trosset tidligere normer eller regler. I den forbindelse ble informantene spurt om de henvendte seg til de voksne hvor de gjerne veiledet eller pratet om observasjonen de hadde gjort seg. Det ble gjort funn med flere informanter som ga uttrykk for en passiv observasjon med lite handling fra deres side i etterkant.

Observasjonen ga innblikk i hvordan voksne henvendte seg til barna i overgangen, og hvordan barna møtte kollektive beskjeder og direkte beskjeder. Her var det også mulig å observere samspillet som kom til syne under en konflikt.

Informant A - Informanten har tidligere opplyst om en annen avdeling som ikke fikk lov til å snakke under måltidet. Informanten uttrykker at dette ikke er riktig måte å henvende seg til barna. Informanten ble spurt “Hva gjør du dersom du observerer noe som gir deg dårlig magefølelse?” Informanten svarer at det tidligere ikke har blitt gjort noe, vedkommende har gjerne oversett situasjonen og ikke tatt det opp i noe samtale etterpå. Informanten legger til at det kanskje er noe hen må begynne å gjøre, samtidig som informanten sier “men jeg vet jo ikke hvordan jeg vil bli møtt, samtidig som jeg ikke ønsker å havne i noen konflikter på jobb”. Informanten sier selv at hen prøver å veilede barna dersom det er barn som bryter med normene og reglene i barnehagen, i tillegg til at hen føler at barna kan teste grensene, og at det kan være utfordrende.

Informant B - Formidler på deres avdeling at alle barna møtes med likt barnesyn, men også ut fra barns forutsetninger. Barna får lov til å tøyne grensene i forbindelse med regler, barna har også fått muligheten til å delta med å forme flere av reglene som er på avdelingen. Informanten forteller også om egen observasjon hvor hen hadde sett et annet barn bli tatt ut av samling, hvor barnet ikke fikk være med lenger. Informanten forteller at dette var ikke noe hen ville gjort selv. Informanten sier også at det er viktig å møte barna med alternativer når barna trosser grenser, og at barna har godt læringsutbytte i situasjoner hvor de trosser grenser og utfordrer de voksne. Dette blir uttrykket med at “det er jo en del av barnas identitetsutvikling, de lærer seg selv bedre å kjenne”. Informanten fikk spørsmål om hva vedkommende ville gjort dersom hen observerte noe som gir dårlig magefølelse. Hen svarer “Jeg har ikke oppsøkt dem som har opptrådt som autoritære, men jeg har undret meg over egen praksis og samtidig reflektert over hvorfor de voksne var så strenge”.

Informant C – mente det var mye regler i barnehagen, men at det var nødvendig. Selv uttrykket informanten at hen måtte være streng når det oppsto ulike konflikter, spesielt når barna trosset reglene og normene i barnehagen. Informanten ble spurt hvordan hen forholdt seg til barn som trosset reglene og normene i barnehagen, hvor hen sa “jeg er autoritær, det må jeg være”. Informanten forteller videre at barna motsetter seg ofte i forbindelse med regler og normer og at det derfor er enkelte barn som får mer kjeft enn andre. Informanten

fikk spørsmål om hva hen gjorde da hen observerte noe som gir dårlig magefølelse, svarer hen “man skal være forsiktig med å fortelle andre hvordan de skal gjøre jobben sin, jeg tenker også at den voksne som utagerer på barnet hvor hen er sint, har en grunn for det, da har nok barnet gjort noe dumt”

Informant D-E - Observasjon - Da det var ryddetid var det underbemannet på avdelingen noe som skulle tilsi at det kanskje kunne være litt ekstra travelt for de voksne. De voksne kjente til sine arbeidsoppgaver og hadde en naturlig fordeling på dette under ryddetiden og overgangssituasjonen. Observasjonen ga et inntrykk av ro og flyt i overgangen, hvor de voksne var deltakende. Informant D «Nå trenger jeg litt hjelp, kan dere se om det er noe å rydde på kjøkkenet? hvis ikke kan dere se på tegnebordet». Barna sprang bort for å se på kjøkkenkroken, og startet å rydde. De voksne delegerer videre hvor barna kan rydde. Informant D fortsetter i dialog med barna «Kan ikke du være med å rydde her? Kanskje vi kan sortere bilene». Videre er hen i dialog med et annet barn som gir uttrykk for at enn ikke ønsker å ta del i ryddingen. Den voksne har en leken holdning hvor hen sier «Du, hvordan sorterer vi dyrene? Kan du hjelpe meg?» Det blir observert at barnet deltar. Informanter motiverer underveis der det blir gitt positiv tilbakemeldinger til barna. Informant E – holder på med borddekking. Hen inviterer barn som ikke deltar i ryddingen om å være med «kan ikke dere hjelpe meg litt» barna sier «ja», Informant E responderer da ved å si «tusen takk». Barna svarer videre «Mener du tissentakk?» Her svarer ikke Informant E men fortsetter det hen skulle gjøre. Barna står og på mens den voksne ikke svarer, og starter etter en liten stund med å hjelpe til. Den voksne responderer med å rose barna for deres hjelp.

5.0 Drøfting

Med utgangspunkt i problemstilling «*Hvordan møter barnehageansatte barns brudd på normer, og i hvilken betydning har dette for barns medvirkning?*», drøftes empirisk funn gjort gjennom analyse knyttet opp til presentert teori. Drøftingen er delt opp under ulike deloverskrifter som er kategorisert etter funn for å belyse problemstillingen.

5.1 Sanksjoner, regler og normer som kommer til uttrykk i barnehagen

I barnehagen finnes et mangfold av regler som må til for å ivareta barnas beste, men og regler som kan komme til uttrykk gjennom normer og sanksjoner. Skreland (2019, s. 17) viser til en påstand hvor regler som befinner seg mest i barnehagen som moralske regler, dette da regler som kommer til uttrykk viser til hvordan vi skal oppføre oss i samfunnet. Hun hevder at barn kan bli appellert til regler i forhold til hva som forventes atferdsmessig, med dette menes det hvordan barna oppfører seg i barnehagen gjennom passende eller upassende adferd. Regler som kom mest til synet under funn var knyttet til forventet oppførsel hos barn. Her ble det gjort et felles trekk i funnene, som kunne vise til Informant A-B-C som kommenterte typiske regler de hadde i barnehagen. Dette var regler hvor barna ikke hadde lov til å løpe inne, leke med voksenstolene eller skrike, noe som samsvarer med Skreland (2019, s.17) sine påstander ved bruk av regler som forekommer i barnehagen.

Funn som viste til hvordan barn ble irettesatt ofte ved hjelp av sanksjoner, hvor brudd av regler og normer fremkom. Her viste Informant C til regler hvor barna skulle ha innestemme, samtidig som barn lekte på plasser de ikke fikk lov til. Informant E viste også til sanksjon da hun unngikk å svare utsagnet til barnet som sa «mener du tissentak?», her valgte informant E og ikke svare på utsagnet til barna, men fortsette med borddekkingen. Resultatet på sanksjonen var at barnet til slutt hjalp. Ifølge Skreland (2019, s.161) blir sanksjonene synlige i barnehagen ved at barn fysisk blir fjernet fra situasjoner eller irettesatt, dette kan forekomme non-verbalt, verbalt og fysisk. På en side informerer Informant B om egen observasjon om barn som blir fjernet fra samlingsstund. Dette er ifølge Skreland (2019, s.161) en håndheving av sanksjonsbruk. Det forstås som en

håndheving av regler da barnet ikke har oppført seg etter normene som er gjeldene i situasjonen. Hun uttrykker at sanksjonene er med på å håndheve regler og normer som ligger til grunn i barnehagen og er med på å danne en moralsk forståelse.

Informant B stiller spørsmål til hvor vidt barnet får medvirke i situasjonen hvor barnet fysisk blir fjernet fra omgivelsene mot sin egen vilje. Her vises det til en annen ansatts sanksjon, samtidig som en annen ansatt stiller spørsmål til situasjonen hvor barnet blir eksponert og ekskludert fra barnegruppen. Dette funnet kan støttes opp til Johansson (2019) sine funn hvor det uttrykkes en konklusjon hvor pedagoger har ulik forståelse i praksis. Dette da det er to ansatte i profesjonen som yter forskjellig praksis ut fra et læringsperspektiv. På en side har vi en pedagog som ser barnet som subjekt, hvor barnet har *rett til å velge*, hvor også barnets *meninger* og *deltakelse* skal ligge til forgrunn (s.24-25). På en annen side kan det vise til et mer behavioristisk læringssyn hvor straff og belønning er fremtredende hvor det benyttes hjelp av sanksjoner, hvor i dette tilfellet også barns medvirkning kan virke fraværende. Dette kan ifølge Bae (2009, s. 10) klassifiseres og kjennetegnes som et objektivt barnesyn. I forhold til et behavioristisk syn det vises her til en ytre stimuli her ved at barnet blir fysisk fjernet fra miljøet det befinner seg i, som en straff for uønsket adferd. Målet til pedagogen sett ut fra et behavioristisk læringssyn, kan være at barnet skal lære av og endre oppførsel til neste gang (Imsen, 1998, s.30-32). Da barnet blir fysisk fjernet fra et fellesskap mot deres vilje kan det diskuteres om barnet blir tildelt forutsetninger hvor barnet blir møtt som subjekt, sett ut fra Bae (2009, s. 14) sin tolkning. Et samspill er avhengig av to parter, her stilles det like krav til deltakelse og deres roller i samspillet. Derfor kan det i denne situasjonen tolkes ifølge Bae (2009, s. 10) som et samspill hvor barnet ikke får medvirke til dialogen som en dynamisk prosess.

Både informant A-B-C uttrykker at regler er nødvendig og at vi ikke kan gå regler i barnehagen. Informant B supplerer med at det er for mye regler i barnehagen og at vi av og til må bruke skjønn knyttet til reglene som fremtrer. Dette er en motsetning til informant C som sier at det ikke er nok regler i barnehagen. Skreland (2019, s 29) hevder at skjønnsutøvelse handler om å bryte regler for å tilpasse dette til situasjonens ståsted, like mye som man også kan bruke skjønn for å følge reglene som er satt, men at disse kan tilpasses ut fra barnets evne eller fiksjonen barna befinner seg i. Informant B trekker også frem hvordan hen bruker skjønn i ulike lek situasjoner. Hen prater om hvordan barna kan få lov til å leke på bordet, dersom leken sier det, samtidig som barna får lov til å utfolde

seg i samspill. Selv om dette anses i strid med normer og regler, gir informanten barna mulighet til å utfolde seg i leken, hvor de kan være et hode høyere enn seg selv. Med tanke på bruk av regler i profesjonen var det interessante funn i observasjonen. Her var de voksne med på rydding hvor de brukte lokkefraser som «kan du hjelpe meg», eller «jeg trenger litt hjelp». Her den voksne stilt på lik linje med barnet hvor den voksne tok like mye del i ryddetiden som barna noe som ifølge Bae (2009, s.14) kan kjennetegnes som et gode samspillsmønstre. Her ved at den voksne lot barna medvirke til dialogen som subjekter.

5.2 Når barn bryter med reglene og normene

Når barn bryter med reglene er det som nevnt ulike funn til hvordan de voksne henvender seg til barnet. Funn viser som nevnt til voksne som bruker hjelp av sanksjoner i ulike former. Nå skal vi gå videre innpå måten regler blir formidlet og hvordan den voksne opptrer i relasjoner hvor det blir henvist til regler. Det har tidligere under teori blitt presentert hvordan læringssynet til barn har endret seg, hvor barn tidligere ble sett på som *human becomings*. Under dette synet skulle barnet akkomoderes etter hva som var aldersadekvat forventet av det. I lys av et paradigmeskifte har det i den moderne psykologien ifølge Drugli et al. (2014, s. 13-16) blitt et høyere fokus på medvirkning hvor barnet skal møtes som et subjekt. Her blir barnets meninger tas til betraktning som *human being*, med andre ord barnet skal få medvirke i sin hverdag (s.13-16). Denne fremtoningen av barnesynet i tråd med medvirkning støtter også Bae (2009 s.10) med sine argumenter om barn som subjekt hvor barnet skal få medvirke dialogen.

I forbindelse med medvirkning trekker Bae (2009, s. 10) frem viktigheten for gode samspillsmetoder for å sikre barns medvirkning. Her kreves det profesjonsutøvere som ivaretar rammeplanens (2017, s.16) retningslinjer som påpeker at personalet skal møte barn ut fra deres forutsetninger, samtidig skal de opptre med respekt for barns ytringer. Det påpekes også at voksne «skal være bevisst på barnas ulike uttrykksformer og tilrettelegge for medvirkning på måter som er tilpasset barnas alder» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 16). Johansson (2017, 24-25) mener at barna kan kjenne på hvilken atmosfære de befinner seg i, og viktigheten av å være til stede og engasjert i samspillet med barna. Observasjon som ble gjennomført viser til voksne som kunne minnes den samspillende atmosfæren. Det var voksne i samspill med barna i overgangssituasjonen. Under

observasjon fremkom det funn på barn som ikke ønsket å delta i ryddetiden. Ifølge Seland (2013, s.164-165) kan barn vise motstand i ulike former i barnehagen, spesielt når det kommer til voksnes forventninger til av normer som stiller krav til spesifikk oppførsel. Dette kaller hun for en åpen motstandsform fra barnas side. Ifølge Seland (2013 s.166) oppstår motstand når barn finner aktiviteter, regler og normer som mindre betydningsfulle, samtidig som dette kan stå i strid med aktivitetsønsker barnet hadde som mål. Da barn viste til motstand brukte Informant D strategier som kunne være forførende og interessant for barna «du, hvordan sorterer vi dyrene? Kan du vise meg?». Informant D viste også takknemlighet da barna deltok og førte en samtale under ryddingen hvor hen aktivt deltok. Sett i lys av god profesjonsutøvelse, trengs det ifølge Skreland (2019, s. 151) en voksen som har kontroll, men som også kan delta i relasjon med barna hvor en byr på seg selv. Det kan også trekkes inn en samspillende atmosfære hvor barnet får medvirke selv om det yter motstand, det kan også tolkes ut fra Bae (2009, s. 220) at den voksne evner å møte barnet som subjekt, da barnet får protestere og ytre motstand, hvor den voksne bruker strategier som er forførende isteden for sanksjoner.

Til forskjell fra samspillende atmosfæren har vi den ustabile atmosfæren. Her finner vi ifølge Johansson (2017, s. 33) voksne som ikke alltid evner å se barna ut fra deres forutsetninger eller behov for å medvirke i barnehagehverdagen. Denne atmosfæren er preget av barn som kan bli oversett, hvor det er lite tur-taking i samspillet. Her er det interessant å trekke inn funnene til informant A som viser til egen observasjon hvor barn ikke får prate under måltidet. Hen har også observert voksne som kjefter hvor de også kan opptre passiv til barnas hverdag i forbindelse med barns lek. Informant C forteller også at hen erfarer at barn ofte motsetter seg regler som forekommer, og at det ofte er de samme barna som får tilsnakk.

Seland (2013, s. 165-168) uttrykker at barnehagen må ha rammer for å ivareta pliktene som ligger i bunn i barnehagens føringer, som en konsekvens innebærer dette faste rutiner og regler hvor det også stilles forventninger til normer. Hun uttrykker også at det kan være mer regler og normer i en profesjon enn hva de ansatte kan ta stilling til. Som en fallgrube kan derfor enkeltbarns behov og uttrykk bli oversett, da de ansatte har for mye forpliktelser i forhold til ivaretagelsen av føringer og plikter. Føringer for hverdagen kan legge mye press på ansatte, samtidig som enkelte barn kan bli tilsidesatt hvor det stilles adekvate forventninger kan også disse barna skille seg ut fra barnegruppen da de gjerne møter

pliktene med motstand (Seland, 2013, s.165-168). Dette stemmer overens med Informant C som sier at barnehagehverdagen kan være travel, samtidig som det i overgangssituasjoner kreves strukturer. Hen uttrykker også at regler i barnehagen ikke bare er for barna, men også de voksne. Her kan det spekuleres i om reglene trengs for de voksne for å kunne ivareta og gjennomføre pliktene som skal forekomme i barnehagen. Informant C uttrykker også at hen kan merke om en kollega har en dårlig dag, da kan det ofte uttrykkes via strengere sanksjoner og regler som forekommer, da personen har kortere lunte. Her kan det tenkes til at barnehagehverdagen fort kan bære preg av flere sanksjoner for å heve reglene, men også en atmosfære som kan oppleves som ustabil. Ifølge Johansson (2017, s.33) innebærer dette behersket stemning som kan bære preg av affekt og konflikt. Det kan stilles spørsmål til om denne atmosfæren kommer mest til uttrykk da barn motsetter seg reglene og normene da det stilles for mye krav til dem. For hva vet vi egentlig om barn forståelse av normer og regler?

5. 3 Barnehagelærerens forståelse av barns utvikling av moral

Det har tidligere blitt referert til hvordan barn yter motstand da regler og forventninger til normer forekommer i barnehagen. En annen viktig forutsetning er barnas moral forståelse til normer og regler. Informant C uttrykket at barna forstod at de gjorde noe galt samtidig som hen mente at barn kunne trosse regler da reglene det ikke passet dem. I et psykoanalytisk perspektiv kan det diskuteres om barnet faktisk har den moralforståelsen som barnehagepersonell hevder. Arbeid i en barnehage bærer preg av at barna skal danne seg en moral forståelse eller vurdering, samtidig som det skal internaliseres en moral forståelse for å kunne være rystet til å møte verden (Imsen, 1998s, s.326).

Skreland (2019, s. 162) skriver at profesjonsutøvere benytter sanksjoner for å lære barn moralsk forståelse hvor sanksjoner brukes for å korrigere adferd, knyttet til forventet oppførsel. Imsen (1998, s. 326-329) viser til at Kohlberg har forsket på moralske vurderinger til barn. Sett ut fra Kohlbergs forskning kan det tolkes som barn ikke kan vurdere en moralsk handling ut fra en to-veistenkning før barnet er 7-13 år. Hvis vi skal se på Kohlbergs forskning klarer barn i barnehagealder 0-6 år å handle ut fra forventet oppførsel for å unngå straff før det kommer til en naiv egoisme, som er Kohlbergs stadium 2 for moralsk utvikling. Her klarer barnet å se andre som subjekter som kan utføre tjenester for dem, hvor barnet opptrer egosentrisk for å få fordeler. Et kjennetegn i denne fasen kan være å utføre hevn, et eksempel på dette kan være dersom barnet blir sparket, sparker det

tilbake. Dette kan være grunnet i at det var den andre parten som startet først (Imsen, 1998, s. 326-329).

Informant B uttrykket at hen syntes barnehagepersonell har en plikt da det kommer til læringsutbytte til barna i barnehagen, noe som også barnehageloven (2005) og rammeplanen (2017) også påpeker. Med dette mente informanten hen at profesjonen var bidragende til å forme generasjonene i barnehagen til det de har i vente i samfunnet. For at dette skal kunne bli en realitet er det en forutsetning at personell møter barna hvor de innehar en forståelse for barns kognitive utvikling i forhold til utvikling av moralsk forståelse ved utførelse av sanksjoner til normativ rettet adferd. Johansson (2002, s.219) viser strategier hvor voksne skal gå frem som et godt forbilde for barna, for å vise barna strategier som å kunne ta hensyn til andre mennesker. Det har blitt foretatt ulike forskninger rundt moralsk forståelse. I følge Evenshaug & Hallen (2000, s.349) er all forskning rundt moralitet ikke båret i et bestemt resultat, det argumenteres likevel som en verdiforskning. Samtidig understreker de at det er viktig for profesjonsutøver å være klar over internaliseringsprosessen til moral i forhold til barns utvikling. Imsen (1998) viser til Vygotsky (1896-1934) som mener mennesker lærer ved å internalisere prosesser og persipere kunnskaper fra sosiale aktiviteter. (Vygotsky (1896-1943), referert i Imsen, s.159). Med dette som utgangspunkt kan det sies at barn lærer av de voksne, noe som stiller krav til egen moral og normativ adferd. Her er det relevant å trekke frem viktigheten av voksne som innehar mentaliseringsevne, hvor det vises engasjement til barna i form av kommunikasjon og tilstedeværelse, hvor barna får erfare at de er i et dynamisk samspill (Johansson, 2017, s.25).

Til slutt vil jeg løfte frem det siste funnet i analysen som indikerte at samtlige av informantene hadde observert kollegaer som irettesatt barn med det flere av oppfattet som sanksjoner. Her kan eksempelet ved måltid komme frem. Informant A viste til funn hvor barn ikke fikk prate under måltidet, dette var vedkommende egen observasjon. Men da informanten ble spurt om vedkommende visste noe mer utover det svarte hun nei. Videre viste funnene at informantene syntes det va vanskelig å konfrontere sine kollegaer med undring over egen praksis. Her sa informant A hen ikke ønsket å havne i konflikter på arbeidsplassen, mens informant B Utrykket at dette var noe hen ønsket selv å reflektere seg over, samtidig som hen ønsket å gjøre noe med dette i fremtiden. Informant C derimot, mente at dette var ikke noe hen skulle blande seg inn i da barna mest sannsynligvis fikk

tilsnakk fordi det trengtes. Hvorfor det for noen oppleves som utfordrerne å ta opp slike tema kan være vanskelig å finne årsaken til. En mulig forklaring på dette kan være at mennesker stort sett ønsker å unngå konflikter. Dette støttes også opp av Lundestad (2021, s. 173-174) som sier det kan være vanskelig for personalet å gi tilbakemeldinger i frykt for å havne i konflikter med kollegaer, da de ikke ønsker å såre sine medarbeidere. Likevel kan det stilles spørsmål til om dette blir riktig prioritering i forhold til barns medvirkning.

6.0 Konklusjon

Vi har nå fått et innsyn til relevant forskning som løfter frem problemstillingen «*Hvordan møter ansatte barns brudd på normer i barnehagen, og i hvilken grad kan dette begrense barns mulighet for medvirkning?*». Her har det via kvalitative forskningsmetoder gjennom observasjon og forskningsintervju blitt gjort empiriske funn som har vært til hjelp til å svare på problemstillingen. Forskingen har videre vist til at ansatte møter barn som subjekt hvor formidlingsbeskjed og sanksjoner har sørget for barns medvirkning, likevel har det blitt gjort funn som kan bety at barns mulighet for medvirkning blir begrenset. Dette da atmosfærene kan vise til preg av strenge og konsekvente sanksjoner ved barn som motsetter seg normer og regler i barnehagen. Funn viser også til flere informanter som sier barn er klar over hva de gjør galt. Forskningsarbeidet har vist at det bør undres over hvor bred moral forståelse barnet faktisk innehar i så ung alder som barnehagealder.

Funnene denne oppgaven presenterer viser til at det bør heves et læringsutbytte i profesjonen, hvor det settes mer spørsmål til bruk av regler og normer i lys av barns utvikling og medvirkning. Vi har i denne forskningen fått en bredere forståelse for hvorfor barn motsetter seg normer og regler samtidig, kan vi undre oss over om barn hadde funnet seg mer i regler gjennom barnehagehverdagen dersom de fikk større mulighet for medvirkning. Rutiner skal overholdes i barnehagehverdagen for å kunne yte omsorgspliktige oppgaver, forskning viser at sanksjoner forekommer oftere i overgangssituasjoner hvor barn motsetter seg beskjedene som finner sted. Det kan forstås som en tidsklemme hvor barn kan utagere som respons for kjapp avslutning på aktiviteter, isteden for at de her får medvirke hvor profesjonsutøvere møter barn hvor de kan tøye litt på grensene selv i overgangssituasjoner.

Profesjonsutøvere skal lære barn rett og galt, samtidig som barn blir sett på som *human beings*. Barnehageloven (2005) og Rammeplanen (2017) påpeker hvordan barn skal få medvirke i egen internaliseringsprosess. Barns rett til medvirkning ligger nedfelt i lover som profesjonsutøvere etter loven skal praktisere i arbeid med barn. Da er det grunnleggende at man arbeider ut fra barns individuelle forutsetninger for å kunne tilrettelegge for medvirkning. Videre er det sentralt og viktig å tenke på hvordan man praktiserer læring via sanksjoner, og hvordan formidlingen av sanksjonene anrettes da barn bryter med normene. Det er også viktig at profesjonsutøvere opptrer reflektert over egen praksis, da de skal fremstå som gode rollemodeller for barna hvor de selv besitter gode normer. Ulike samspillsmetoder og atmosfærer har i denne oppgaven satt lys på hvorfor god kommunikasjon fra voksne til barn er viktig sett ut fra et perspektiv av paradigmeskiftet, hvor barnesynet har i sen moderne tid endret seg. Barn skal i sen moderne tid ha mulighet til å medvirke hverdagen, og da kreves det voksne som møter barna ut fra deres premisser.

Et viktig poeng jeg ønsker å avslutte med er at det kan konkluderes at profesjonsutøvere utøver sanksjoner for å rette å korrigere barns atferd. Her blir barna korrigert etter hva som er normativt forventet av dem i samfunnet, for å bli akseptert. Funn kunne videre vise til voksne som unngikk å konfrontere sine medarbeidere dersom det ble observert uønsket adferd, dette på grunnlag av redsel for konflikt og ubehag på arbeidsplassen. Til videre forskning kunne det vært interessant å undersøke hvorfor det tilsynelatende er enklere å utføre sanksjoner mot barn, enn mot medarbeidere som utfører harde sanksjoner mot barn?

7.0 Litteraturliste

Bae, B. (2009). Rom for medvirkning? Om kvaliteter i samspillet mellom førskolelærer og barn. I barn- *Forskning om barn og barndom i Norden*. Vol 27 nr. 1 s. 9-28.

<https://tidsskriftetbarn.no/index.php/barn/article/view/4627>

Barnehageloven. (2005). *Lov om barnehager*. (LOV-2005-06-17-64). Lovdata.

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64#KAPITTEL_1

Evenshaug, O., & Hallen, D. (2000). *Barne- og ungdomspsykologi*. Gyldendal Norsk Forlag

Evenshaug, O., Hallen, D., (2000). *Barne- og ungdomspsykologi*. Gyldendal Norsk Forlag

Glaser, V., Størksen, I., Drugli, M, B., (2014). Grunnlaget for barns utvikling. I M, B, Drugli, (red), utvikling, lek og læring i barnehagen: forskning og praksis (s.13-26)

Seland, M (2013). "Nei! Jeg vil ikke!" Hvordan forstå barns motstand i barnehagen som en del av deres danning til demokrati. I A. Greve, S. Mørreaunet, & N. Winger (Red.) (2013). *Ytringer: om likeverd, demokrati og relasjonsbygging i barnehagen* (s.163-176). Fagbokforlaget

Seland, M. (2013). "Nei! Jeg vil ikke!" Hvordan forstå barns motstand i barnehagen som en del av deres danning til demokrati. I A. Greve, S. Mørreaunet & N. Winger (Red.). *Ytringer: om likeverd, demokrati og relasjonsbygging i barnehagen* (s.163-176). Fagbokforlaget

Johansson, E. (2017). *Små barns læring*. Gyldendal Norsk Forlag.

Johansson, E., Fugelsnes, K., Mørkeseth Lanke, E. R., Tofteland, B., & Zachrisen, B. (2015). *Verdipedagogikk i barnehagen*. Universitetsforlaget.

Johansson. (2002). Morality in Preschool Interaction: Teachers' Strategies for Working with Children's Morality. *Early Child Development and Care*, 172(2), 203–221.

<https://doi.org/10.1080/03004430210887>

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet fra Udir: <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

- Løkken, G., & Søbstad, F. (2017). *OBSERVASJON og intervju i barnehagen*. Universitetsforlaget.
- Lundestad, M (2021). Konflikter i personalgrupper i barnehagen. I E. Skogen (red.), *Å være leder i barnehagen* (3. utgave., s 149-176). Fagbokforlaget
- Norm* i store norske leksikon på snl.no. Hentet 18. desember 2022 fra <https://snl.no/norm>
- Regel* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 18. desember 2022 fra <https://snl.no/regel>
- Skreland, L. L. (2019). *Regler i barnehagen*. Vigmostad & Bjørke AS.
- Vygotsky, L. (1982). *Mind in Society. The Development of higher psychological Processes*. Cambridge: Harvard Univ.
- Tjora, Aksel: *norm* i det store norske leksikon på snl.no. Hentet 18 desember fra 2022 fra <https://snl.no/norm>
- Løgstrup, K.E. (2008). *Den tiske fordring*. København: Gyldendal

8.0 Vedlegg

Samtykkeskjema, Intervju og observasjonsguide

Informasjon om oppgaven

Vil du bli intervjuet/observert vedrørende en bachelor-oppgave om medvirkning, regler og normer i barnehagen?

Dette er et spørsmål til deg og avdelingen deres om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å forske på ulike aspekter rundt samspillet som forekommer mellom barn og voksne i da normer og regler forekommer. Men også hvilken betydning dette har for barns medvirkning i barnehagen. Formålet vil også være å finne motsetninger til ulike samspillsmetoder i relasjon med barn og hvordan dette i egen grad sikrer medvirkning av alle barn i barnehagen. Jeg ønsker å finne ut hvordan de voksne forholder seg til barn som viser gjentakelse på brudd av normer og regler.

I dette skrivet gis du informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål med prosjektet

Formålet med prosjektet er altså å forske på normbrudd i forbindelse med medvirkning og hvordan dette arbeides med i barnehagen., i relasjon til normer og regler som forekommer. Jeg ønsker også å finne ut om det er en sammenheng mellom normer og ulike oppdragerstiler i barnehagen. Jeg ønsker også å forske på hvordan barnehageansatte medvirker barn som kan være utfordrende i samlings situasjoner, eller ved måltid i forbindelse med regler og normer. Jeg mener dette er et aktuelt tema da jeg undrer meg over hvordan ansatte møter barns brudd på normer i barnehagen. Jeg mener også det er et relevant tema da jeg ønsker å belyse ulike teorier knyttet opp til regler og normer, hvor det

forskes på hvordan de ansatte praktiserer og forholder seg til det. Jeg syntes også det er et aktuelt tema da det har vært et paradigmeskift som gjelder barnesynet, som kanskje også har hatt en betydning for normene gjennom de siste generasjonene.

Intervju og problemstilling

Intervjuet vil bestå av ca. 4-6 spørsmål, og vil vare i maks 30-45 minutter. Informasjonen som innhentes under intervjuet vil analyseres og skape grunnlaget for videre arbeid mot en tilfredsstilt bacheloroppgave. Prosjektdeltaker vil motta en intervjuguide med forskningsspørsmålene i forkant av intervjuet/ved oppstart av intervjuet.

Problemstillingen som skal analyseres i denne bacheloroppgaven er foreløpig:

«Hvordan møter ansatte barns brudd på normer i barnehagen, og i hvilken grad kan dette begrense barns mulighet for medvirkning?»

Forskningsspørsmål som skal analyseres i denne bacheloroppgaven er foreløpig:

Forskningsspørsmål 1:

«Hvilken betydning kan ulike samspill og relasjoner ha for barn i barnehagen?»

Forskningsspørsmål 2:

«Hvordan forholder barnehagepersonalet seg til regelbrudd og normbrudd hos barn?»

Forskningsspørsmål 3:

«Hvilken grad kan dette begrense barns mulighet for medvirkning?»

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta på grunn av din/deres stilling som barnehageansatt. Dine kunnskaper og erfaringer kan hjelpe meg til å få et bredere innsyn i min bacheloroppgave.

Hva innebærer det for deg å delta?

Jeg skal skrive en bachelor der jeg bruker deduktiv metode, dette for meg innebærer intervju og observasjon fra ulike barnehager. Dette vil jeg gjøre med å ta i bruk kvalitativ metode for å samle inn data. Det vil si at jeg skal både intervju og observere i ulike barnehager. Hvis du/dere velger å delta i prosjektet innebærer det som nevnt at du er med

på ett intervju, eller observasjon. Intervjuet vil vare i maks 45 minutt, og observasjonen vil vare rundt en time. Intervjuet vil ta for seg spørsmål om dine tanker som barnehageansatt. Jeg vil ta notater fra intervjuet vårt, da dette vil prege innholdet i oppgaven min.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Du kan trekke ditt samtykke hel frem til oppgaven skal leveres den 04.01.2023

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det vil kun være prosjektansvarlig som har tilgang til dine privatopplysninger. Informasjonen du gir i intervjuet vil bli anonymisert og delt med veileder, prosjektgruppe og i selve bacheloroppgaven.
- Navn og kontaktopplysningene dine vil bli lagret på prosjektansvarlig sin datamaskin, og vil bli slettet eller makulert etter oppgaven er levert inn.

Intervjudeltakerne vil heller ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen da det vil bli brukt fiktive navn.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 04.01.2023. Ved prosjektslutt vil personopplysninger bli slettet eller makulert.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og

- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir meg rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitetet i Stavanger ved student Camilla Lovise Eriksen
- email: camilla.lovise.eriksen@gmail.com

Med vennlig hilsen

Camilla Lovise Eriksen

Samtykkeerklæring

Tilpass avkryssingsboksene etter hva som er aktuelt i ditt prosjekt. Det er mulig å bruke punkter i stedet for avkryssingsbokser.

Jeg/vi samtykker til:

- Å delta i intervju
- Bli observert

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca.

04.01.2023

- Jeg samtykker
- Jeg samtykker ikke

Prosjektdeltakers navn med blokkbokstaver:

.....

.....

.....

.....

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Spørsmål til Intervju

Problemstilling:

Hvilken betydning har autoritære voksne for inkludering i barnehagen?

Intervjuspørsmål til pedagogisk leder

- 1) Hva legger du i begrepet medvirkning?
- 2) Hva legger du i begrepet «barnet som subjekt?»
- 3) Hvordan føler du at du lykkes i arbeidet med å se barnet som subjekt, og hva kan være utfordrende?
- 4) Hvordan møter personalet barn som motsetter seg reglene/normene og utfordrer disse?
- 5) Hvilke regler har dere på avdelingen, og hvorfor? fortell
- 6) Hvordan håndterer du som pedagogisk leder etiske problemer i forbindelse med autoritære voksne på avdelingen eller i barnehagen?

Intervjuspørsmål til pedagogiske medarbeidere

- 1) Hva legger du i begrepet medvirkning?
- 2) Hvilke regler har dere på avdelingen, og hvorfor? Hvordan har disse reglene blitt til? opplever du at dere som voksne har ulike regler for barna? fortell
- 3) Hva gjør du dersom du observerer voksne som er autoritær? Gi eksempel så situasjon hvis de trenger det.
- 4) Hva tenker du er viktig å tenke på i forbindelse med inkludering?

Til spørsmålene kan det hende jeg bruker tilleggsspørsmål som «kan du si litt mer om det?

Hva tenker du?, kan du gi noen eksempler?